
**Василь СПІВАК,
Дмитро НИКОЛИН**
(Дрогобич, Україна)

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

У педагогіці поняття «правове виховання» трактується як цілеспрямована, систематична взаємодія з особистістю, спрямована на формування правової свідомості, вироблення навичок і звичок правомірної поведінки. Правове виховання, забезпечуючи знання основ правого регулювання тих чи тих відносин, одночасно сприяє глибокому розумінню ролі права в житті нашого суспільства. Воно передбачає цілеспрямований і керований процес, що включає в себе озброєння здобувачів вищої освіти правовими знаннями, перетворення таких знань на особистісні переконання і формування на цій основі відповідального ставлення до власних вчинків, поведінки загалом.

Вивченням проблеми формування правової компетентності знаходимо у працях А. Будас, З. Возної, О. Кучер, Н. Письменної, О. Пишко, О. Пометун, Т. Ремех, Л. Рябол, Т. Смагіної та ін.

За допомогою правового виховання у здобувачів вищої освіти відбувається формування необхідної системи знань з питань держави і права, інформування з поточних та актуальних питань права; формування поваги до держави і права; прищеплення навичок правомірної поведінки; виховання активної громадянської позиції; формування потреби та вміння активно захищати в межах закону інтереси і права, як свої, так інтереси і права інших громадян; формування правової компетентності, що є основою правової культури особистості. Правове виховання є ефективним, якщо особистість теоретично засвоїла правові знання, у неї сформовані правові уяв-

лення, вироблені стійкі звички правомірної поведінки, а правові приписи усвідомлено і сприйнято як особистісно значущі [3].

Процес правового виховання особистості спирається на сукупність загальнопедагогічних принципів, таких як: науковість, системність, цілісність, систематичність, послідовність, зв'язок теорії з практикою, єдність освітніх, виховних і розвивальних результатів навчання, оптимальне поєднання репродуктивної та продуктивної діяльності, створення позитивного емоційного фону та відповідної характеру діяльності мотивації.

Зміст процесу правового виховання здобувачів вищої освіти відповідає сутності цілісного педагогічного процесу і полягає у трансформації зовнішнього (об'єктивного) у внутрішнє (суб'єктивне). Отже, зміст правового виховання полягає у переведенні зовнішнього, об'єктивного (правової культури, правового досвіду, правових ідеалів і цінностей) у внутрішнє, суб'єктивне (особистісне надбання вихованців – правові настанови, стосунки, мотиви діяльності в царині, регульованій правом). Процес засвоєння правових принципів і норм особистістю, усвідомлення їхньої справедливості та необхідності, ставлення до цінностей права як до своїх власних цінностей є процесом інтерналізації права [6].

За допомогою правового виховання у здобувачів вищої освіти розвивається почуття поваги до права, звичка дотримуватися законів, повага до держави як до феномена, що стабілізує суспільство, прагнення сприяти державним органам і громадським організаціям у зміцненні законності та правопорядку.

Ми під правовим вихованням розуміємо планомірний, керований, організований, систематичний і цілеспрямований процес, що ґрунтується на діяльності суб'єктів освітнього процесу (педагогів, студентів, батьків, правоохоронних органів), за допомогою якого відбувається засвоєння та формування правових знань, правової культури, соціально-правового досвіду, правових ідеалів і механізмів урегулювання конфліктів у суспільстві.

Найважливішою метою правового виховання є формування правової компетентності особистості, поваги до права, закону, що спирається на стійкі правові переконання, погляди, оцінки, установки.

Компетентнісний підхід є одним із сучасних педагогічних підходів (аксіологічний, особистісний, культурологічний), які визначають формулювання мети виховного процесу у вищій школі. Проведений нами аналіз філософської, юридичної, педагогічної літератури з проблеми дослідження [2; 4; 5] показав, що у визначенні та змісті поняття «правова компетентність» чіткої єдності немає. Більшість дослідників дотримуються думки, що ці поняття взаємопов'язані, але різні. Поняття «компетентність» і «компетенція» часто використовують як синоніми, особливо в юриспруденції. У сучасних педагогічних дослідженнях ці поняття розрізняють. Науковці зазначають, що компетенція – це знання та вміння в певних галузях науки, культури, техніки; а компетентність – реальна демонстрація цих знань і відповідних умінь у конкретній роботі [2].

Аналізуючи наявні трактування поняття «компетентність», можна дійти висновку, що вона є актуальною особистісною якістю, що формується, яка ґрунтується на традиційній тріаді «знання, уміння, навички». Компетентність – це динамічна категорія і розкриває своєрідну етапність оволодіння особистістю тими чи тими знаннями, уміннями, навичками, способами дії. Компетентність характеризує рівень здатності конкретної особи ефективно діяти в межах компетенції. Отже компетенцію можна розглядати як задану вимогу до підготовки студента, а компетентність як його особистісну якість.

Існує низка ключових, базових компетентностей, формування яких має здійснюватися в процесі освіти людини. Вони містять основи сучасного наукового знання, принципи й закономірності існування та розвитку предметів, фактів і явищ. До базових компетентностей належать: загальнонаукові, цивільно-правові, соціально-економічні, інформаційно-комунікативні, політехнічні, інформаційно-комунікативні, загальнопрофесійні.

З урахуванням аналізу різних досліджень і власного досвіду вивчення проблеми вважаємо правомірним виокремлення у структурі правової компетентності сукупності трьох складових: когнітивного компонента (характеризує зміни в інтелектуальній сфері особистості, що знаходить відображення у ступені право-

вої інформованості, у ступені усвідомлення значущості правових знань), мотиваційного (характеризує зміни у мотиваційній сфері особистості старшокласника, розвитку ціннісних орієнтацій, позитивної мотивації діяльності, а саме: розвитку правової компетентності як складної особистісної освіти, що є складовою правової компетентності), мотиваційного (дає характеристику змін у мотиваційній сфері особистості старшокласника, розвитку ціннісних орієнтацій, позитивної мотивації діяльності, а саме: правової компетентності) [4].

Ці компоненти перебувають у нерозривному взаємозв'язку і дають змогу уявити правову компетентність як складне особистісне утворення і цілісне явище. У процесі реалізації правового виховання здобувачів вищої освіти на засадах компетентнісного підходу особливу увагу необхідно приділяти формуванню основних змістовних доміант правової компетентності: правових знань, правової позиції та соціально-правового досвіду. Важливим, на наш погляд, має бути також права соціалізація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1078.html.
2. Логвінова Я. Обґрунтування сутності компетентнісного підходу в освіті у працях українських і зарубіжних учених. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2011. № 3–4. URL: <http://pps.udpu.org.ua/article/viewFile/18633/16377>.
3. Ремех Т.О. Методичні засади навчання правознавства в процесі допрофільної підготовки школярів : дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.02. Київ, 2011. 270 с.
4. Рябовол Л. Правова предметна компетентність: поняття, структура, правові предметні компетенції. URL: http://www.kspu.kr.ua/download/conf2013/section5/article_ryabovol.pdf.
5. Смагіна Т.М. Формування правової компетентності учнів у процесі навчання правознавства. Київ, 2007. 159 с.
6. Філософія правового виховання: навч. посіб. / А.П. Гетьман, О.Г. Данильян та ін. ; за заг. ред. А.П. Гетьмана, О.Г. Данильяна. Харків : Право, 2012. 238 с.